

Adolygiad Dilynol: Trosolwg a Chraffu – Addas ar gyfer y Dyfodol? – Cyngor Sir Gaerfyrddin

Blwyddyn archwilio: 2021- 22

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2022

Cyfeirnod y ddogfen: 3097A2022

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Sir Caerfyrddinshfel rhan o waith a berfformiwyd yn unol ag Adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ac Adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu weithiwr arall yn rhinwedd eu hunigion, nac i unrhyw drydydd parti.

Os digwydd derbyn cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a roddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth drin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylai unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon gael eu hanfon at Archwilio Cymru am swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

Crynodeb yr adroddiad

Crynodeb 4

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor wedi gwneud rhywfaint o gynnydd wrth fynd i'r afael â'n cynigion blaenorol i wella, ond mae dal angen cryfhau trefniadau i asesu effeithiolrwydd ac effaith ei swyddogaeth craffu 7

Cynnig ar gyfer mprovement 1 – canfyddiadau 7

Cynnig ar gyfer mprovement 2 – canfyddiadau 7

Cynnig ar gyfer mprovement 3 – canfyddiadau 8

Cynnig ar gyfer mprovement 4 – canfyddiadau 8

Cynnig ar gyfer mprovement 5 – canfyddiadau 9

Cynnig ar gyfer mprovement 6 – canfyddiadau 9

Materion pellach i'r Cyngor ystyried 10

Crynodeb yr adroddiad

Crynodeb

Yr hyn wnaethon ni ei adolygu a pham

- 1 Ym mis Mehefin 2018 fe gyhoeddod ni ein hadroddiad Trosolwg a Chraffu – Addas ar gyfer y Dyfodol – Cyngor Sir Gâr a oedd yn cynnwys chwe chynneg i'w wella er mwyn i'r Cyngor fynd i'r afael â nhw.
- 2 Fe wnaethon ni ddilyn cynnydd y Cyngor yn ystod mis Hydref - Tachwedd 2021 fel rhan o'n gwaith Asesu Sicrwydd a Risg parhaus. Gwnaethom y gwaith dilynol drwy adolygiadau dogfennau, arsylwi cyfarfodydd a chyfweiliadau gyda swyddogion allweddol y Cyngor.
- 3 Gan fod y Cyngor newydd yn cynnal adolygiad o'i drefniadau craffu ei hun ar hyn o bryd, roeddem yn credu y byddai'n ddefnyddiol rhoi gwybod yn benodol am ganfyddiadau ein gwaith ar hyn o bryd i roi adborth annibynnol i'r Cyngor i lywio ei adolygiad ei hun.

Yr hyn ddaethon ni o hyd iddo

- 4 Cynhwysir crynodeb o'n canfyddiadau yn **Arddangos 1**. Ar y cyfan, gwelsom fod y **Cyngor wedi gwneud rhywfaint o gynnydd wrth fynd i'r afael â'n cynigion blaenorol i wella ond mae angen inni gryfhau trefniadau o hyd i asesu effeithiolrwydd ac effaith ei swyddogaeth craffu.**
- 5 Rydym wedi cyhoeddi argymhelliad pellach yn yr adroddiad hwn (gweler **Arddangos 2**) a hefyd wedi cynnwys rhai materion pellach i'r Cyngor eu hystyried yn ei adolygiad o'i drefniadau trosolwg a chraffu (gweler **paragraff 15**).

Arddangos 1: crynodeb o ganfyddiadau

Mae'r tabl isod yn nodi crynodebo'n canfyddiadau yn erbyn pob cynnig ar gyfer gwelliant a gyhoeddwyd yn ein hadroddiad yn 2018.

Cynnig ar gyfer Gwella (C)	Canfyddiad Archwilio Cymru
C1 – Adolygu strwythur y pwyllgor trosolwg a chraffu er mwyn sicrhau ei fod yn gallu ymateb i heriau presennol ac yn y dyfodol.	Wedi'i chyfarfod yn rhannol
C2 – Egluro swydd aelodau'r Bwrdd Gweithredol yn y broses trosolwg a chraffu ar y pwyllgor, er mwyn sicrhau bod pwyllgorau'n ymgymryd â'u rôl wrth ddwyn y Pwyllgor Gwaith i gyfrif.	Bodloni
C3 – Byddwch yn benodol yn yr adroddiadau a gyflwynwyd i drosolwg a chraffu pam fod y pwyllgor yn derbyn y wybodaeth a sut mae hyn yn ymwneud â rôl y pwyllgor craffu.	Wedi'i chyfarfod yn rhannol
C4 – Sicrhau bod y Cadeiryddion ac aelodau'r pwyllgor yn rheoli agendâu pwyllgor drwy benderfynu ar gynnwys a chytuno a blaenoriaethu'r materion y mae craffu'n eu harchwilio, er mwyn caniatáu digon o amser i graffu mwy effeithiol.	Bodloni
C5 – Adnabod a gweithredu ffyrdd pellach o annog mwy o ran y cyhoedd mewn trosolwg a chraffu.	Wedi'i chyfarfod yn rhannol
C6 – Rhowch drefniadau ar waith ar gyfer asesu effeithiolrwydd ac effaith trosolwg a chraffu.	Heb ei gyfarfod

Argymhelliad

Arddangos 2: argymhelliad

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhelliad yr ydym wedi ei nodi yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhelliad

Mynd i'r afael yn llawn â'r holl gynigion a gyhoeddwyd yn flaenorol i'w gwella

A1 Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn gweithredu i fynd i'r afael yn llawn â'r cynigion i'w gwella yn y '[Trosolwg a Chraffu: Addas ar Gyfer y Dyfodol?](#)' report (Mehefin 2018) a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru.

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor wedi gwneud rhywfaint o gynnydd wrth fynd i'r afael â'n cynigion blaenorol i wella ond mae dal angen cryfhau trefniadau i asesu effeithiolrwydd ac effaith ei swyddogaeth craffu

- 6 Yn ein hadroddiad Trosolwg a Chraffu – Addas ar gyfer y Dyfodol? o fis Mehefin 2018, fe wnaethom gynnwys chwe chynnig ar gyfer gwella i'r Cyngor fynd i'r afael â nhw. Yn yr adolygiad dilynol hwn rydym wedi canolbwyntio ar asesu'r cynnydd a wnaed gan y Cyngor yn erbyn pob un o'n cynigion i wella, gan ystyried effaith ehangach pandemig Covid-19 ar y Cyngor ers 2020.

Cynnig ar gyfer gwella 1: Adolygu strwythur y pwyllgor trosolwg a chraffu er mwyn sicrhau ei fod yn gallu ymateb i heriau presennol ac yn y dyfodol

Canfyddiad: Cynnig i wella wedi'i fodloni'n rhannol

- 7 Yn 2020 adolygodd y Cyngor ei strwythur pwyllgor Trosolwg a Chraffu a gwnaeth fân addasiadau i'w cysoni â phortffolios y gyfarwyddiaeth bresennol. Ers etholiadau Llywodraeth Leol ym mis Mai 2022, mae'r Cyngor bellach yn cynnal adolygiad mwy systematig o'i drefniadau trosolwg a chraffu.

Cynnig ar gyfer gwella 2: Egluro rôl embers Bwrdd Gweithredol yn y broses pwyllgor trosolwg a chraffu, er mwyn sicrhau bod pwyllgorau'n ymgymryd â'u rôl wrth ddal y Pwyllgor Gwaith i gyfrif

Canfyddiad: Cynnig am welliant wedi'i fodloni

- 8 Newidiodd y Cyngor ei gyfansoddiad ym mis Hydref 2020 o ran presenoldeb Aelod o'r Bwrdd Gweithredol mewn pwyllgorau craffu. Mae'r cyfansoddiad nawr yn dweud, 'Fel arfer bydd disgwyl i Aelodau'r Bwrdd Gweithredol fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Craffu, er mwyn caniatáu craffu ar eu portffolios priodol mewn perthynas â'r penderfyniadau a wnaed. Bydd Aelodau'r Bwrdd Gweithredol yn cyflwyno adroddiadau ac yn ateb cwestiynau mewn perthynas â phenderfyniadau arfaethedig sydd wedi eu cynnwys o fewn y Cynllun Ymlaen/wedi'u cynnwys ar yr agenda. Gall Aelod o'r Bwrdd Gweithredol alw ar Swyddogion i ddarparu gwybodaeth ychwanegol am faterion gweithredol.' Yn ein gwaith dilynol, gwelsom

dystiolaeth o Aelodau'r Cabinet yn mynychu pwyllgorau craffu fel mater o drefn, cyflwyno adroddiadau, ac ateb cwestiynau.

Cynnig ar gyfer gwella 3: Byddwch yn benodol yn yr adroddiadau a gyflwynwyd i drosolwg a chraffu pam fod y pwyllgor yn derbyn y wybodaeth a sut mae hyn yn ymwneud â rôl y pwyllgor craffu

Canfyddiad: Cynnig i wella wedi'i fodloni'n rhannol

- 9 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu proses 'porth' fewnol n er mwyn penderfynu a ddylid ystyried eitem o fewn y broses drosolwg a chraffu ffurfiol. Mae dau gam i'r broses hon. Mae cam un yn defnyddio siart llif i helpu i benderfynu a ddylai eitem fynd ymlaen am sgorio a chynnwys ar y rhaglen waith ymlaen neu gael ei hystyried y tu allan i'r broses pwyllgor ffurfiol. Cam dau yw asesu pwysigrwydd ac effaith yr eitem gan ddefnyddio offeryn matrices blaenoriaethau sgorio'r Cyngor. Ar ôl sgorio eitem bydd y Cyngor wedyn yn cynnwys yr eitem ar yr adroddiad perthnasol 'eitemau sydd i ddod ar gyfer y cyfarfod nesaf' sy'n mynd i bob cyfarfod pwyllgor craffu, gydag arweiniad i'r priod bwyllgor craffu ystyried a yw'r pwnc yn addas i'w graffu. Fodd bynnag, nid yw'r 'broses borth' hon yn cael ei defnyddio gan bob pwyllgor craffu.

Cynnig ar gyfer gwella 4: Sicrhau bod y Cadeiryddion ac aelodau'r pwyllgor yn rheoli agendâu drwy benderfynu ar gynnwys a chytuno ar gynnwys a blaenoriaethu'r materion y mae craffu'n eu harchwilio, er mwyn caniatáu digon o amser i graffu mwy effeithiol

Canfyddiad: Cynnig am welliant wedi'i fodloni

- 10 Mae'r Cyngor yn llunio adroddiad 'eitemau sydd i ddod ar gyfer y cyfarfod nesaf' which yn cael ei gyflwyno ym mhob cyfarfod pwyllgor trosolwg a chraffu, gyda chanllawiau i'r pwyllgor gydioa yw'r pwnc yn addas i'w graffu.

Cynnig ar gyfer gwella 5: Adnabod a gweithredu ffyrdd pellach o annog mwy o gyfranogiad y cyhoedd mewn trosolwg a chraffu

Canfyddiad: Cynnig i wella wedi ei fodloni'n rhannol, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen rhagor o waith yn y maes hwn

- 11 Mae'r Cyngor wedi cynnal rhai camau er mwyn annog mwy o ran y cyhoedd mewn trosolwg a chraffu, gan gynnwys:
- gwe-ddarledu cyfarfodydd trosolwg a chraffu;
 - cysylltu â Chynghorau Tref a Chymuned cyn gosod y rhaglen waith ymlaen i ofyn a oes ganddyn nhw unrhyw eitemau yr hoffen nhw gynnig i'w hadolygu gan bwyllgor craffu;
 - hyrwyddodd Adran Gyfathrebu'r Cyngor (ym mis Ionawr 2020) ymgyrch cyfryngau cymdeithasol i annog a chynyddu cyfranogiad y cyhoedd a cheisio pynciau trafod craffu;
 - adran Marchnata a Chyfryngau'r Cyngor sy'n cynhyrchu dogfen un dudalen o'r enw, 'Helpu i gynyddu ymgysylltiad â phwyllgor craffu' (Gorffennaf 2018). Roedd hyn yn cynnwys naw pwynt bwled am yr hyn y byddai'r Tîm Marchnata a Chyfryngau yn ei wneud i gefnogi'r broses hon; a
 - monitro nifer yr 'hits' ar dudalennau gwe trosolwg a chraffu'r Cyngor.
- 12 Er hynny, prin iawn yw'r cysylltiad â'r cyhoedd mewn trosolwg a chraffu o hyd yng Nghyngor Sir Gâr. Yn ein hadolygiad o bapurau'r pwyllgorau craffu, o Ionawr 2021 i fis Medi 2021, ni chyflwynwyd unrhyw gwestiynau gan y cyhoedd. Doedd dim enghreifftiau chwaith ers ein hadolygiad yn 2018 o'r cyhoedd wedi awgrymu pynciau ar gyfer adolygu craffu. Awgrymwyd pynciau i'w hystyried gan Gynghorau Tref a Chymuned.

Cynnig ar gyfer gwella 6: Rhowch drefniadau ar waith ar gyfer asesu effeithiolrwydd ac effaith trosolwg a chraffu

Canfyddiad: Cynnig am welliant heb ei fodloni

- 13 Mae gan y Cyngor system o bob pwyllgor craffu sy'n cynhyrchu Adroddiad Blynyddol. Mae Erthygl 6.2 o Gyfansoddiad y Cyngor yn gofyn i bob pwyllgor craffu, 'baratoi adroddiad blynyddol sy'n rhoi cyfrif o weithgareddau'r Pwyllgorau dros y flwyddyn flaenorol.' Lluniodd pob pwyllgor craffu adroddiad blynyddol ar gyfer 2020-21. Fodd bynnag, roedd yr adroddiadau blynyddol i raddau helaeth yn gyfrif o'r gwaith a wnaed yn hytrach nag asesiad o'u heffeithiolrwydd neu effaith. Cafwyd rhai enghreifftiau cyfyngedig o ganlyniadau y cyfeiriwyd atynt yn yr adroddiadau blynyddol.

- 14 Nid oes gan y Cyngor drefniadau clir ar waith ar gyfer asesu effeithiolrwydd ac effaith ei swyddogaeth craffu nac unrhyw fesurau llwyddiant i werthuso'r rhain arnynt.

Materion pellach i'r Cyngor eu hystyried fel rhan o'i adolygiad o'i drefniadau o ferview a chrugtyny

- 15 Mae'r adroddiad hwn yn ymdrin â chanfyddiadau ein gwaith dilynol yn erbyn y cynigion i wella a gyhoeddwyd yn flaenorol. Fodd bynnag, teimlwn fod materion pellach i'r Cyngor eu hystyried yn ei adolygiad ei hun o'i drefniadau trosolwg a chraffu¹. Mae'r rhain yn cynnwys:
- penderfynu ar bwysigrwydd strategol y trosolwg a'r ffwythiant sgrialu i'r Cyngor;
 - sefydlu'r hyn y mae'r Cyngor ei weld o'i drefniadau craffu;
 - diffinio sut y gall trosolwg a chraffu helpu i gefnogi'r gwaith o gyflawni Amcanion Llesiant y Cyngor a'i nodau corfforaethol ehangach;
 - gwella'r diwylliant corfforaethol o amgylch her effeithiol trwy graffu;
 - dangos yr effaith gadarnhaol y mae'r swyddogaeth graffu yn ei chael ar gyflawni a gwneud penderfyniadau;
 - sicrhau bod digon o adnoddau i gefnogi craffu effeithiol, gan gynnwys:
 - digon o gefnogaeth swyddog democrataidd i graffu (gan gynnwys ar gyfer rhedeg cyfarfodydd hybrid); a
 - canolbwyntio'n ddigonol ar ansawdd a phrydlondeb adroddiadau ar gyfer pwyllgorau craffu. Rwy'ngorchymyn i wneud y mwyaf o'r gwerth o graffu, mae angen i'r pwyllgorau dderbyn adroddiadau o ansawdd uchel mewn modd amserol i'w galluogi i ddal swyddogion yn adeiladol ac ystyrlon ac Aelodau'r Cabinet i gyfrif am eu priod rolau a'u cyfrifoldebau.
 - parhau i adeiladu ar raglen datblygu aelodau'r Cyngor er mwyn sicrhau bod aelodau'r bwrdd trosolwg a chraffu yn arfogi eu hunain i gyflawni eu swyddi'n effeithiol..
 - egluro swydd a chyfrifoldebau pwyllgorau craffu. Yn ystod y gwaith dilynol roedd yn amlwg bod rolau a chyfrifoldebau pwyllgorau craffu yn aneglur. O dan gyfansoddiad y Cyngor Rheolau Gweithdrefnau Craffu Rhan 4.5. Pwynt 12 Cyflwyno Adroddiadau Tasg a Gorffen mae'n dweud, 'Bydd yr adroddiad terfynol yn nodi ei argymhellion yn nhrefn achievability gyda goblygiadau cost cysylltiedig... Byddai'r argymhellion hefyd yn nodi'r Swyddogion Arweiniol/Cyfrifol am weithredu'r argymhellion tymor byr/ar unwaith ac ar

¹ Yr Awdlwr Cyhoeddi Cyffredinol i Gymru [Papur Trafod: Chwech o themâu i helpu gwneud sgritiny 'Addas ar Gyfer y Dyfodol' \(Chwefror 2019\)](#) a allai fod yn adnodd defnyddiol i'r Cyngor ystyried

gyfer llunio a gweithredu rhaglen ar gyfer yr argymhellion tymor canolig/hir.'
Nid ydym o'r farn ei bod yn briodol i'r pwyllgor craffu ymgymryd â'r rôl o nodi
pa swyddog(au) fyddai'n gyfrifol am weithredu eu hargymhellion.



Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: info@audit.cymru

Gwefan: www.audit.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.